

Vrstevníkové hodnocení na 1. stupni

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Mgr. Petra Kratochvílová

Název školy, na níž autor působí: Základní škola Karlovy Vary, Truhlářská 19

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ

Předmět, v němž byla technika realizována: člověk a jeho svět, 1. ročník, 15 žáků

Další relevantní informace: Vrstevníkové hodnocení a sendvič lze použít v jakémkoliv předmětu.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Techniku sendvič (viz příloha č.1) jsme využili v předmětu člověk a jeho svět (prvouka) v tématu lidské tělo. Příprava vyučovacího bloku na toto téma je k dispozici v příloze č. 2. Toto téma bylo realizováno jako skupinová práce dvojic a trojic, které si žáci libovolně zvolili. Pro žáky poměrně nenáročného téma lidské tělo jsme zpracovávali formou plakátu, společně jsme formulovali kritéria pro tvorbu plakát (viz příloha č. 3). S kritérii jsme se seznámili na začátku hodiny, byl zde prostor pro pozměnění kritérií nebo pro přesné vysvětlení a ujištění, jak má práce vypadat. Vzhledem k tématu lidské tělo ale nebylo třeba v kritériích nic zásadního měnit. U posledního kritéria, v němž je uveden výčet částí lidského těla, která mají žáci označit a zapsat, jsme se společně dohodli, že každá skupina označí min. 15 částí lidského těla z 28 možných. Toto kritérium jsem předem stanovila takto obsáhlé proto, aby práce skupin s rychlejšími a bystřejšími nebyla pro žáky příliš prostá. Kritéria byla nastavena

s předpokladem, že pokud skupina splní všechna tři kritéria, dosáhnou všichni žáci skupiny na jedničku. Pokud nesplní jedno kritérium, získají o stupeň nižší známku. Vzhledem k tématu práce a organizační formě výuky se však nestalo, že by některá skupina nesplnila jedno ze zadaných kritérií. Žáci dostali kritéria na samostatném papíře, aby si mohli odškrtnout, co již splnili.

Cílem této práce bylo zakončení tématu lidské tělo, o kterém jsme si povídali a objevovali ho dvě předešlé vyučovací hodiny. Žáci si opakovali nově naučené a osvojené vědomosti a aplikovali je při vlastní kreativní činnosti.

Práce každé skupiny spočívala v tom, že na plakát vystřihli a nalepili postavu (viz příloha č. 4), poté postavě dokreslili obličej, vlasy, oblečení a vybarvili ji pastelkami či fixami. Nakonec společně zapisovali a označovali šipkou zadané části těla (nos, čelo, brada, ...). Fotodokumentace práce žáků na plakátu je k dispozici v příloze č. 5.

Nešlo ale samozřejmě jen o upevňování a aplikování získaných vědomostí. Na žáky čekaly i mnohem těžší úkoly, jako jsou např. vzájemná spolupráce, komunikace a vrstevnické hodnocení. Technikou sendviče učíme žáky zaměřit se při hodnocení druhých na to dobré a umět se vzájemně pochválit za odvedenou práci. Zároveň si žáci v této technice osvojují tzv. konstruktivní kritiku. V tomto případě na kritiku zabalenou mezi dvě pochvaly, která je zaměřená na odvedenou práci ve skupině a možná doporučení pro příští společné práce. Podstatou je efektivní komunikace, která posiluje vzájemné sociální vazby, podněcuje vzájemnou pomoc a spolupráci a je zde prostor pro povzbuzení do další činnosti. Při přípravě na vrstevnické hodnocení typu sendvič jsou žáci dopředu seznámeni s příklady takové kritiky. Při skupinové práci se takovou kritikou spíše snažíme o to, aby taková skupina byla v příštím úkolu ještě efektivnější, aktivizující a motivační pro všechny členy navzájem. V takové skupině pak dochází ke skvělé spolupráci mezi spolužáky, vzájemnému obohacování a vrstevnickému učení (viz videozáznamy vrstevnického hodnocení v příloze č. 6).

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Techniku sendviče jsme zařadili do výuky velice jednoduše. Jelikož se jedná o žáky 1. ročníku, předpokládala jsem, že se s takovouto strategií hodnocení ještě nesetkali. Proto jsem využila vizuální oporu (viz příloha č. 1) a jednoduše jsem na toto téma s žáky zavedla diskusi. Předváděla jsem jim různé příklady této techniky, situační scénky, fiktivní rozhovory. Do této fáze „uvědomění“ se žáci dostali poměrně rychle a začali vymýšlet různé příklady takové zpětné vazby. Zamýšleli se třeba i nad tím, zda se už s tímto druhem zpětné vazby setkali ve škole, na zájmovém kroužku nebo kdekoliv jinde. Princip hodnocení se jim zalíbil a chtěli si ho vyzkoušet.

Reflexe učitele

Myslím si, že takové vrstevnické hodnocení je skvělým nástrojem, který přímo vtahuje žáky do procesu učení. Když se žáci cítí zapojeni do samotného procesu hodnocení, mnohem lépe rozumějí jednotlivým krokům, které je vedou k vlastní vzdělávací cestě. Domnívám se, že pak mnohem lépe rozumějí cílům, které společně naplňujeme. Žáci zcela přirozeně používají proces hodnocení v běžném životě, proto je pro ně jednoduché přenést takové hodnocení do společné práce v procesu učení. Snažíme se ve třídě navodit příjemné a bezpečné prostředí. Díky tomu se můžeme bez velkých emocí upozornit i na případné chyby, které pro nás mají v procesu učení značný význam, protože se z nich snažíme poučit. Laskavým způsobem navrhujeme možné postupy ke zlepšení a chválíme za úspěšné zvládnutí úkolu.

Metodu sendviče však využívám přiměřeně. Nechtěla bych u žáků vzbudit dojem, že za každou chválou přichází kritika, a tím jakoukoliv pozitivní zpětnou vazbu znehodnotit.

Reflexe žáků

Myslím si, že už od 1. ročníku je důležité žáky učit, aby sami zvládli říct, jak se jim pracovalo, v čem se jim dařilo, v čem se zlepšují a dělají pokroky nebo naopak na čem třeba musí ještě zapracovat. Určitě je dobré pro celkové klima třídy a pro pracovní prostředí, abychom tyto pocity uměli šetrným a slušným způsobem sdělit i směrem ke svému okolí. Je důležité umět říct, co se mi při spolupráci s druhými líbí a co ne. Žáci se přirozeně hodnotí navzájem při

spontánních činnostech v běžném životě, proto mi přijde efektivní přenést vrstevnické hodnocení i do procesu učení. To vše vede k uvědomění si vlastní hodnoty, podpoře spolupráce a tvořivosti při společném plnění úkolu a pomoci druhým. Často se u nás ve třídě stává, že pokud žák hodnotí svou práci nebo svůj pokrok negativně nebo si není jistý, spolužáci ho nahlas přede všemi chválí za něco, co třeba on sám nevidí. Snaží se najít třeba něco jiného, v čem byl při konkrétní práci dobrý, anebo mu i přislíbí v budoucnu pomoc. Myslím si, že i takto jednoduché sebehodnocení žáků přispívá k dobrému klimatu ve třídě a posiluje žákovské sebevědomí.

Doporučení při využití v praxi

Myslím si, že hodnocení je jedna z důležitých dovedností, kterou se potřebuje každý žák naučit. Proto je dobré se toho nebát a učit to již malé školáky. Nejen v prostředí školy, ale i v běžném životě je nesmírně důležité naučit se vyhodnocovat své chyby a učit se z nich. Vrstevnické hodnocení se dobře hodí do typu práce, jako je projektové či skupinové učení. Z žáků se totiž navzájem stávají „kolegové“, kteří jsou schopni předat si velmi přesnou zpětnou vazbu. Taková práce umožňuje individualizované hodnocení zaměřené na silné i slabé stránky a metoda sendviče je pro to skvělým nástrojem. Podle mého osobního názoru je třeba využívat metodu sendviče přiměřeně, abychom u žáků, a především takto malých, nevzbudili dojem, že za každou pochvalou či komplimentem přichází kritika.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Sendvič (hamburger)

Příloha 2: Příprava na vyučovací blok

Příloha 3: Kritéria skupinové práce

Příloha 4: Lidská postava

Příloha 5: Fotodokumentace – práce na plakátu

Příloha 6a: Vrstevnické hodnocení (video)

Příloha 6b: Vrstevnické hodnocení (video)

Příloha 6c: Vrstevnické hodnocení (video)

Příloha 6d: Vrstevnické hodnocení (video)

Příloha 6e: Vrstevnické hodnocení (video)

Příloha 6f: Vrstevnické hodnocení (video)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

